

Tshifhiwa tshi songo lauhelelwaho

Tshivenda

Harold Gondwe

Tshifhiwa tshi songo lauhelelwaho

Yo ñwalwa nga Harold Gondwe
Mufanisi Heidi-Kate Greeff

Yo ñalutshedzelwa nga
Constance Mukondeleli Nembahe

Namusi ndi ḍuvha ɭa mabebo a Mbulungeni.
U khou vha na miṅwaha ya fumi.

O takalesa. Vhabebi vhawe vho mu itela
vhuṭambo. Vho mu rengela khekhe i re na
tshifanyiso tsha bola.

Hu na zwiliwa zwinzhi kha ṭafula, hu tshi
katelwa na maḷegere, ane a si tee u sa vha
hone musi hu na vhuṭambo ha mabebo.

Vha muṭa wa hawe na khonani dzawe vho
mu fha zwifhiwa. Khonani dzawe dzoṭhe dzo
mangala khekhe i re na tshifanyiso tsha bola.

Vho ɭa khekhe, vha si kone u i fhedza ngauri
yo vha i khulu.

Vhuṭambo ho no fhela khonani yawe Maṭodzi,
a hevhedza Mbulungeni, Mbulungeni a
fhindula ari: “Zwo luga khonani yanga.”
“Ndi doḍa ri tshi fhedza u paka zwidulo,
nthuseni uri ri ṭavhanye ri fhedze.”

Vho paka zwidulo, vha doba mabammbiri,
vha fhedza nga u ṭavhanya.

Mbulungeni o humbela kha mme awe uri a
yo dzhia tshifhiwa tshawe hayani ha Maṭodzi.

“Maṭodzi, khezwi ni songo ḍa na itsho tshifhiwa?” Hu vhudzisa mme a Mbulungeni.
“Mmawe, ndo tou hangwa.”

Hu fhindula Maṭodzi a tshi sea nga ṭhoni.

“Mbulungeni, ni tea u vhuya nga u ṭavhanya ngauri inwi na ṭangana na khonani dzaṅu ni tamba ḷa vhuya ḷa swifhala.”

“Mbulungeni, nndindeleni hafha musu ndi tshi
khou ya u dzhia tshifhiwa tshanu,
“Ndi Matodzi a no ralo.

Mbulungeni a sala henefho, a tshi khou
divhudzisa uri tshi nga vha tshi tshifhiwade
tshine khonani yawe a toda u mu fha.

A vha a tshi sokou tolela khonani yawe.
Hu si kale Matodzi a bva o fara kubogisi.
Hu na mini kha kubogisi?

“Ndi ni tamela mashudu nga divha lanu la
mabebo khonani yanga, ndi a fulufhela uri ni
do tshi takalela.”

O amba a tshi khou mwemwela.

Matodzi a nekedza Mbulungeni tshifhiwa.

Musi a tshi sedza nga ngomu ha kubogisi,
ha ngo tenda zwe a vha a tshi khou zwi vhona,
mathina ndi tshibwanana!

“Khonani yanga, no zwi divhisa hani uri ndo vha ndi tshi khou toda mmbwa u bva kale?”

“Musi ri tshi amba nga ha zwifuwo ndo vha ndi tshi pfa ni tshi amba nga ha mmbwa. Ndo humbela hetshi tshibwanana kha makhulu wanga ngauri mmbwa yavho i na zwibwanana zwiṅa.”

“Khonani yanga, ndo livhuwesa.” Hu amba Mbulungeni tshifhatuwo tsho dala dakalo.

“Ndi tshi takule?” Mbulungeni u vhudzisa e na u takala a tshi timatima.

“Hei ndi mmbwa yaṅu, khonani yanga, i dzhieni, nṅe ndo fhedza zwe nda ita.” Ndi Maṭodzi a tshi amba.

Ndo no vha na dzina ḽatsho, ndi ḽo tshi fha zwino.” Ndi Mbulungeni o fara kubogisi.

“Ai! No no vha na dzina kale nga u ṭavhanya ngarali!” Ndi Maṭodzi a tshi khou vhudzisa o mangala.

“Dzina ḽa mmbwa yanga ndi Bobi.”

Bobi tsha thoma u dzungudza mutshila,
tsho takalela Mbulungeni.

Muvhili watsho wothe ndi mutshena,
na muvhala mutswu kha tshifhatuwo.

Bobi ya ita muñwe muungo. Mbulungeni
a sa divhe uri a ri mini kha itshi tshibwanana.

“Ni tea u amba na tshibwanana uri tshi ni
dowele.”Ndi Maṭodzi a tshi tsivhudza khonani
yawwe, ngauri o zwi vhona uri u tshee o ḍaḍa.

“Ndi khou ṭuwa zwino Maṭodzi, a thi divhi uri
mme anga vha ḍo ri mini vha tshi vhona
tshibwanana.”

Musi Mbulungeni a tshi swika hayani, a dzumba tshibwanana murahu ha nndu.

O vha a tshi khou ofha ngauri o vha a sa ḍivhi uri u ḍo ḍifarisa hani.

O pfa mme awe vha tshi khou vhudzisa arali o no vhuya. O vha e na nyofho ngauri mme awe a vha funi mmbwa ngauri vha ri dzi a dina.

“Mbulungeni a fhindula ari, Mmawe ndo vhuya, kha vha ḍe vha vhone tshifhiwa tshanga!”

Musi mme awe vha tshi vhona mmbwa vhari,
“Tshifhiwa tsha mmbwa?” Vho amba izwi vho
ruḁa na maḁo nga u mangala.

“Mbulungeni nwananga! Ndi khou humbela
uri ni i fare zwavhuḁi hei mmbwa. A thi ḁoḁi
u i vhona i tshi khou kakela hoḁhehothe.
Ni khou mpfesesa?”

“Ndi khou vha fulufhedzisa, ndi ḁo i fara
zwavhuḁi. Ndi mbulungeni a tshi amba
o sedza fhasi.”

Vhusiku ha u thoma zwo kondela Mbulungeni, ngauri tsho huvha vhusiku hothe. Bobi tsho vha tshi sa funi u lala nnda tshi tshothe, Mbulungeni o fhedzisela o tshi dzhenisa nduni.

Tsho fhedzisela tsho dowela u edela nwavhoni, hangei nnda.

Tsha thoma u aluwa, tsha vhonala tshi tshi gidimagidima na Mbulungeni.

Bobi tsho vha tshi tshi la zwiliwa zwa
zwikoṭkoṭini, tsho vha tshi tshi zwi funa.
Zwo salaho zwo vha zwi tshi vhewa firidzhini.

Mbulungeni o tshi rengela thoi ya rambo ya
puḷasitiki. O vha a tshi tshi posela, Bobi tsha
fhufhela nṯha tsha gavha.

Tshifhinga tsha u ṯamba tshi tshi swika, tsho
vha tshi tshi dzumbama murahu ha nṯu
ngauri tsho vha tshi sa funi u ṯamba.

Liñwe ḍuvha, musi Mbulungeni a tshi bva tshikoloni, o ḍi lugisela tshiswiṭulo.

Sa nga misi, o vula firidzhi a wana swobo i na marambo, a dudedza na vhuswa a dzula fhasi ḷa a.

O ḷa a fhedza nga u ṭavhanya, musi mme awe vha tshi vhuya, vha vula firidzhi vha vhudzisa vhari: “Bobi tsho no ḷa naa?”

“Haai! Ho la n̄e u thoma.” Ndi Mbulungeni a tshi fhindula musi a tshi khou fhedzisa zwiḽiwa zwawe.

Musi vha tshi khou sedza firidzhini vha vhudzisa uri, “Swobo ye ya vha i firidzhini i ngafhi?”

Musi vha tshi khou sedzasedza vha vhona tshidishi tshe tsha vha tshi na swobo ya Bobi tshi hune ha ṽanzwela hone phulethi tshiṽangani.

“Mbulungeni, ni khou ṽoda u mmbudza uri ndi inwi no laho swobo ya Bobi?”

“A thongo zwi divha uri ndi swobo ya Bobi.”
Tshifhatuwo tsha Mbulungeni tsha mbo di
shanduka, a pfa a tshi tama na u tanza zwiliwa
zwothe.

“Haai! Ni nga si tanze tshithu ngauri zwiliwa
zwo no vha thumbuni.” Hu amba mme a
Mbulungeni vha tshi khou sea.

“Hu do itea mini arali nda lwala?” Nga hetshi
tshifhinga Mbulungeni o vha a tshi khou
lingedza u ditanzisa, zwiliwa zwa hana u bva.

Nga hetsho tshifhinga, Bobi tsho ima manangoni, tshi tshi khou huvha, tsho lindela uri Mbulungeni a tshi disele zwiliwa, uri vha tuwe vha yo tamba.

Mbulungeni ari: Tshifhiwade nandi tsha duvha langa la mabebo? Kha vha vhone ndo la zwiliwa zwa mmbwa, ndi do tshila?"
O amba a tshi khou pfa vhutungu.

A mbo di shandukisa muhumbulo wawe ari: arali Bobi tshi tshi tshila, zwi amba uri na nne a thi nga fi."

U DZHIELA NTHA

Yo nwalwa nga

Harold Gondwe

Mufanisi

Heidi-Kate Greeff

Mudzudzanyi

Mavis Ndlovu

Muoli

PixelPing Design

Muḽalutshedzeli

Constance Mukondeleli Nḽembahe

Mukhwaḽhisedzi wa vhuḽi

Tshililo Nḽetshandama

ISBN 978-0-638-00781-7

basic education
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

